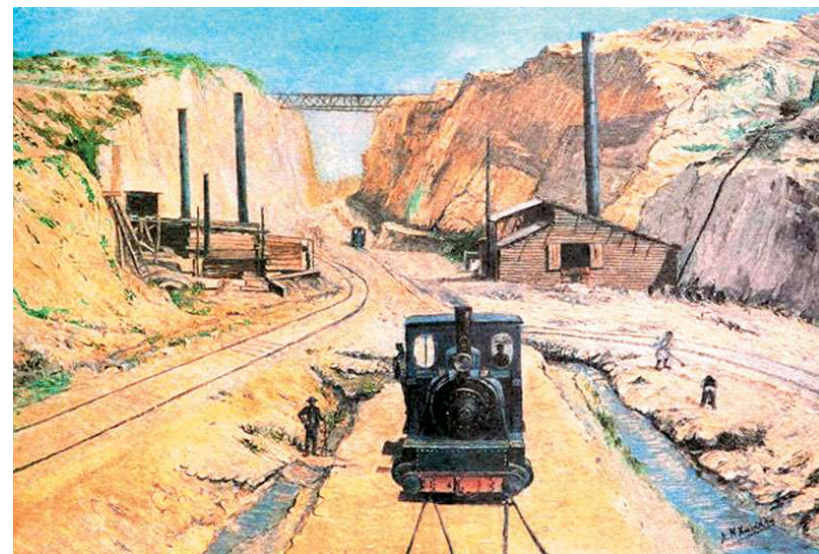

ΕΝΟΤΗΤΑ 20

Από την έξωση του Όθωνα **(1862)** έως το κίνημα στο Γουδί **(1909)**

Μπακάλης Κώστας (history-logotexnia.blogspot.com)

► Μετά την έξωση του Όθωνα ποιος επιλέγει τη διάδοχη κατάσταση;

Α. Γεώργιος Α' Βασιλιάς των Ελλήνων 1862 Ενσωμάτωση των Επτανήσων

- 1862: Μετά την έξωση του Όθωνα οι **Μεγάλες Δυνάμεις** αναγόρευσαν Βασιλιά των Ελλήνων τον 18χρονο Δανό πρίγκιπα **Γουλιέλμο-Γεώργιο** **Γκλύξμπουργκ** με το όνομα Γεώργιο.

1833:
άφιξη του Όθωνα

1843:
Κίνημα της
3ης Σεπτεμβρίου

1862:
«έξωση» του Όθωνα

1875:
«αρχή της δεδηλωμένης»

1909:
Κίνημα στο Γουδί

1833-1844:
απόλυτη μοναρχία

1844-1864:
συνταγματική μοναρχία

1864 - ...
βασιλευομένη δημοκρατία

1844: η Ελλάδα αποκτά Σύνταγμα

1864: νέο Σύνταγμα

Η Άφιξη του Γεωργίου Α' στην Ελλάδα, 17 Οκτ. 1863 (πίνακας Α. Κριεζή)

Σας θυμίζει κάτι το σκηνικό;

► Γιατί η Αγγλία παραχωρεί στην Ελλάδα τα Επτάνησα;

Τα Επτάνησα βρίσκονταν
υπό Αγγλική κατοχή.

Ριζοσπάστες επτανήσιοι
αγωνίζονται για την ένωσή τους με
το Ελληνικό κράτος.

Οι Άγγλοι προσφέρουν τα
Επτάνησα ως δώρο στον νέο
βασιλιά (1863).

Επίσημη ένωση το 1864.

▲ Συμβολική Αναπαράσταση της παραχώρησης των Ιονίων Νήσων στην Ελλάδα το 1864

► Λιθογραφία που απεικονίζει αλληγορικά την Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα που πραγματοποιήθηκε στις 21 Μαΐου του 1864. <http://www.ime.gr/chronos/12/gr/general/gallery/118.html>

B. Σύνταγμα 1864

- Εθνοσυνέλευση για ψήφιση συντάγματος.
- Νέο Σύνταγμα θεμελιωμένο στην δημοκρατική αρχή
 - λαός αναγνωρίζεται ως κυρίαρχος παράγοντας του πολιτεύματος.
- Βασιλιάς ανώτατος άρχοντας
- Πολίτευμα: Βασιλευομένη Δημοκρατία

▲ Γεώργιος Α'
κατά τα πρώτα χρόνια

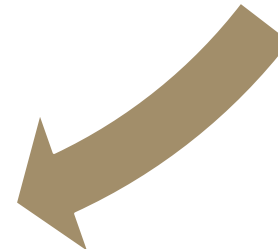
Δικαίωμα
ψήφου σε
άνδρες άνω
των 21 ετών.

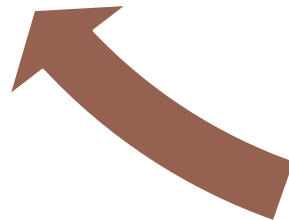
**Νομοθετική
εξουσία:**
βασιλιάς και
βουλή,

Γερουσία
καταργείται,

**Εκτελεστική
εξουσία:**
βασιλιάς &
υπουργοί
(διορισμένοι από
βασιλιά),

**Δικαστική
εξουσία:**
ανεξάρτητη,

Καθολική ανδρική ψήφος

Από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα η καθολική αντρική ψήφος καθιερώνεται σιγά σιγά σε όλο και περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη.

► Καρτ ποστάλ του 1906 με το κτίριο της «Παλιάς Βουλής», όπου στεγαζόταν τότε το ελληνικό κοινοβούλιο.

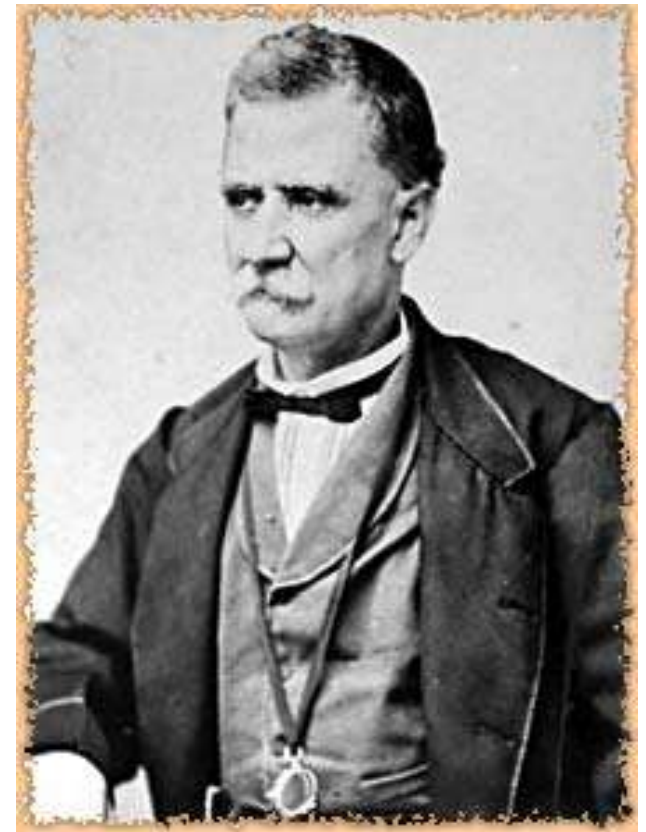
Να θυμηθώ το: Σύνταγμα 1844 (Όθων)

- Μετά το κίνημα της 3^{ης} Σεπτ. 1843 συγκλήθηκε Εθνοσυνέλευση
- Το 1844 ψήφισε Σύνταγμα ⇒
- Πολίτευμα: *Συνταγματική Μοναρχία*
- ❖ Νομοθετική εξουσία: βασιλιάς, Γερουσία (διορισμένη ισόβια από βασιλιά), Βουλή (εκλεγμένη από λαό),
- ❖ Εκτελεστική εξουσία: βασιλιάς & υπουργοί (διορισμένοι από βασιλιά),
- ❖ Δικαστική εξουσία: δικαστές (διορισμένοι από βασιλιά),

Να εντοπίσετε τις διαφορές!

Γ. Εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις

- Αλέξανδρος Κουμουνδούρος: πολιτικός που δεσπάζει αυτή την περίοδο (1864-1881)
 - Πρωθυπουργός (4 φορές)

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

Δέσποσε 1864-1881	1871:	1866-1869	1881
Επιλογές στην εξωτερική πολιτική αντίθετες με βασιλιά Γεώργιο (επιθετική στάση προς Οθωμ. Αυτ., βαλκανικές συμμαχίες).	<u>διανομή</u> <u>αδιάθετων</u> <u>εθνικών γαιών</u>	Απόφαση για αποστολή ελληνικού στρατού στην Κρητική επανάσταση	Επεδίωξε διεύρυνση ελληνικών συνόρων (ενσωμάτωση Θεσσαλίας).

Προβλήματα πολιτεύματος (πελατειακό σύστημα)

- Ο κοινοβουλευτισμός λειτούργησε με προβλήματα.
- Οι δημόσιοι υπάλληλοι δεν ήταν μόνιμοι και πολλοί πολίτες πίεζαν βουλευτές για να εξασφαλίσουν διορισμό στο δημόσιο.
- Δεν υπάρχουν οργανωμένα κόμματα, αλλά οι βουλευτές υποστηρίζουν εκείνον που θα υποσχεθεί διορισμό στους ψηφοφόρους.
- Βασιλιάς: παράγοντας αστάθειας, ανατρέπει κυβερνήσεις, με τις οποίες διαφωνεί, διορίζει όποιον πρωθυπουργό επιθυμεί.

Απόψεις για τη λειτουργία της ελληνικής πολιτικής ζωής τον 19ο αιώνα

α. Συμβαίνει συχνά το άτομο να δίνει την ψήφο του για ωφελήματα που πήρε ή που του έταξαν και όχι με βάση τις ιδεολογικές του πεποιθήσεις. [...] Οι πληθυσμοί για τους οποίους μιλούμε ζουν συχνά μέσα σε τόση εξαθλίωση ώστε η «προστασία» να μπορεί να θεωρηθεί σα μια ανάγκη για τη συντήρηση της υπάρξεως. Αφού η ψήφος είναι ένα από τα σπάνια αγαθά που τους παραχωρεί η κοινωνία, είναι φυσικό οι κατηγορίες αυτές των απόκληρων να προσπαθούν να βγάλουν απ' αυτή, την μεγαλύτερη δυνατή ωφέλεια.

Ζ. Μεϊνών, *Πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα*, Μπάϋρον, Αθήνα 1966, σ. 43.

β. Επειδή τα κόμματα δεν είχαν ποτέ αναπτύξει αποκλειστικές και ιδιάζουσες οργανωτικές δομές, ήταν εύκολο να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι δεν είχαν καθόλου δομή [...]. Στην πράξη όμως τα κόμματα ενσωματώθηκαν σε συστήματα [...] που είχαν δημιουργηθεί για άλλους σκοπούς. Το βασικότερο από τα συστήματα αυτά προερχόταν από τον τύπο της κοινωνίας που χαρακτήριζε την οθωμανική περίοδο [...]. Πολυμελείς οικογένειες, ιεραρχικά οργανωμένες σε πελατείες, αποτελούσαν πολιτικές φατρίες αλλά και οικονομικές μονάδες ή επαγγελματικές οργανώσεις. [...] Όταν μιλούμε για κόμματα σ' αυτό το επίπεδο, κατονομάζουμε απλώς μια ιδιαίτερη πλευρά της δραστηριότητας που οι σύγχρονοι αντιμετώπιζαν συνήθως ως ένα αδιαφοροποίητο σύνολο.

J.A. Petropoulos, *Πολιτική και συγκρότηση κράτους στο ελληνικό βασίλειο (1833-1843)*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1986, τόμ. Β', σ. 625-626.

3. Από πολλές απόψεις, η προστασία δεν είναι μόνο μία όψη ή ένα μέσο της πολιτικής: Είναι αυτή καθαυτή η πολιτική, με την έννοια ότι αποτελεί το μόνο τρόπο εξασφάλισης των βασικών εκείνων στοιχείων της ατομικής ή οικογενειακής ζωής. Ακόμα, το φαινόμενο της προστασίας μπορεί να εξηγηθεί από μια διπλή σχέση εμπιστοσύνης (από τον εκλεγμένο στον εκλογέα και αντίστροφα). Για να διατηρείται η σχέση σημαίνει ότι ο καθένας από τους δύο διεκπεραιώνει όσα ο άλλος περιμένει από αυτόν.

Κ. Τσουκαλάς, *Εξάρτηση και αναπαραγωγή*, Θεμέλιο, Αθήνα 1987, σ. 222.

4. Η διαφοροποίηση μεταξύ πελατειακών κομμάτων από τη μια και κομμάτων αρχών ή κομμάτων με κοσμοθεωρία από την άλλη, που χρησιμοποιεί ως μοναδικό χαρακτηριστικό το κίνητρο της κομματικής προτίμησης των οπαδών, είναι έτσι κι αλλιώς ακατάλληλη για επιστημονικές πραγματεύσεις, επειδή δεν υπάρχουν ούτε κόμματα καθαρά πελατειακά ούτε κόμματα που βασίζονται καθαρά σε κοσμοθεωρίες [ενν. κατά τον 19ο αιώνα].

Γ. Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα, 1821-1936*, μτφρ. Θ. Παρασκευόπουλος, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2004, τόμ. Α', σ. 268.

Χαρίλαος Τρικούπης

«Τις πταίει;» (1874)

- Σύμφωνα με τον Τρικούπη, ο βασιλιάς θα έπρεπε να διορίζει πρωθυπουργό μόνο εκείνον που είχε τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της Βουλής, δηλαδή την υποστήριξη της πλειοψηφίας των βουλευτών (**«Αρχή της Δεδηλωμένης»**).

▲ Ο Χαρίλαος Τρικούπης σε
χαρακτικό από την εφημερίδα
Νέος Αριστοφάνης. 1892.

▲ Η εφημερίδα Καιροί με το άρθρο του
Τρικούπη «Τις πταίει;».
29 Ιουνίου 1874.

Ο Χ. Τρικούπης καυτηριάζει τη λειτουργία του ελληνικού πολιτεύματος

[...] Καλούνται εις την εξουσίαν κυβερνήσεις αποκρουόμεναι παρὰ της πλειοψηφίας του Έθνους, χορηγείται εις αυτάς η διάλυσις της Βουλής και συνάμα παν μέσον επηρεασμού των συνειδήσεων του λαού και νοθεύσεως των εκλογών, και λέγομεν ύστερον, ότι πταίει ο λαός διά την τοιαύτην κατὰστασιν. Τι δύναται ο λαός κατ' αυτής; Ουδέν άλλο ή να επαναστατήσει· αλλά τις ο δυνάμενος να κατακρίνη ευλόγως τον λαόν διότι την επανάστασιν θεωρεί ως έσχατον καταφύγιον, και πριν ή προέλθη εις αυτήν ζητεί να ίδη εξαντλούμενα όλα τα προληπτικά μέσα.

Αν δεν πταίει ο λαός, πταίουν οι πολιτευόμενοι, λέγουσιν οι άλλοι, και η εξαχρείωσις αυτών ευθύνει το Έθνος, αφού ούτοι εις το Έθνος ανήκουσιν. Απαντώμεν ότι η διαγωγή των πολιτευομένων θα ηύθυνε το Έθνος, αν η Ελλάς αυτοδιοικείτο, αλλ' αφού διά της διαστροφής του Συντάγματος και της εικονικότητος της Βουλής κυβερνάται πράγματι η Ελλάς ως μοναρχία απόλυτος, επόμενον ήτο να καταστώσι και οι πολιτευόμενοι οποίους διαπλάττει αυτούς το νόθον καθεστώς.

Χ. Τρικούπης, «Τις πταίει;», εφημ. Καιροί, 29 Ιουνίου 1874.

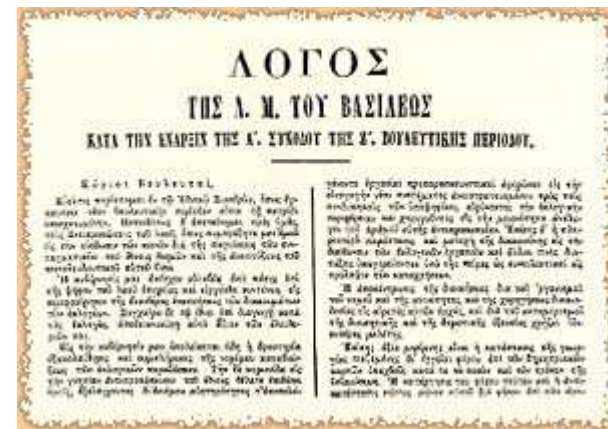
Πηγή: Περί Τρικούπη, Ανάλεκτα, Αθήνα 1912, τόμ. Α' (ΙΔ'), σ. 428.

- Ποια είναι τα αίτια της κακοδαιμονίας που επικρατεί στην Ελλάδα κατά τον Χ. Τρικούπη; Ποιοι φέρουν την ευθύνη; Ποια λύση προτείνει;

Αρχή νέας φάσης στην πολιτική ζωή της Ελλάδας

- **1875**: Χ. Τρικούπης
διορίζεται
Πρωθυπουργός
(προσωρινός) για να
διενεργήσει εκλογές.
- Στην έναρξη εργασιών της
νέας Βουλής ο Γεώργιος
Α' εκφωνεί τον *Λόγο του*
Θρόνου, όπου αναγνωρίζει
την **Αρχή** της
Δεδηλωμένης

Δ. Ο δικομματισμός

- Με την αρχή της δεδηλωμένης τα μικρά κόμματα οδηγήθηκαν είτε στην εξαφάνιση, είτε στην ενσωμάτωση σε μεγαλύτερα κόμματα
- 1885-1895: εναλλάσσονται στην εξουσία δύο κόμματα
- Χαρ. Τρικούπης ↔ Θεόδ. Δηλιγιάννης
- Το φαινόμενο αυτό ονομάστηκε
ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

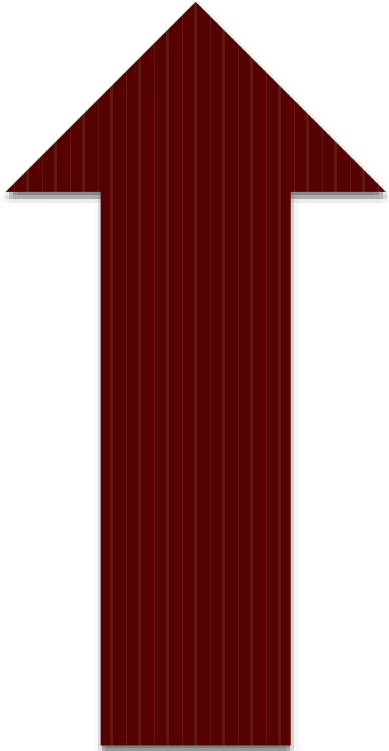
Δ. α. Χαρίλαος Τρικούπης

(1881-1885, 1886-1890)

- Το 1872 ο Χαρίλαος Τρικούπης με μια ομάδα βουλευτών από τα Επτάνησα ίδρυσε το Νέο ή Νεωτεριστικό Κόμμα, που στηριζόταν στις αρχές του πολιτικού φιλελευθερισμού.
- ΣΤΟΧΟΣ η δημιουργία ενός σύγχρονου & οικονομικά ανεπτυγμένου κράτους
- Ποιοι άλλοι πολιτικοί έθεσαν ανάλογους στόχους;

Θετικές και αρνητικές πτυχές της πολιτικής Τρικούπη

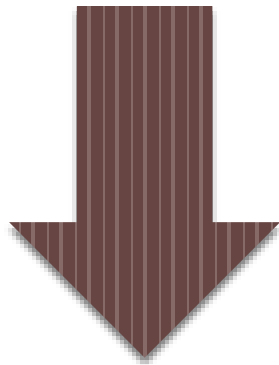

Κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής (σιδηροδρομικό δίκτυο, οδοποιία κ.ά) ως στήριγμα για οικονομική ανάπτυξη.

Ανασυγκρότηση στρατού (εξοπλισμός).

Εξυγίανση δημόσιας διοίκησης:
αντικειμενικά κριτήρια προσλήψεων.

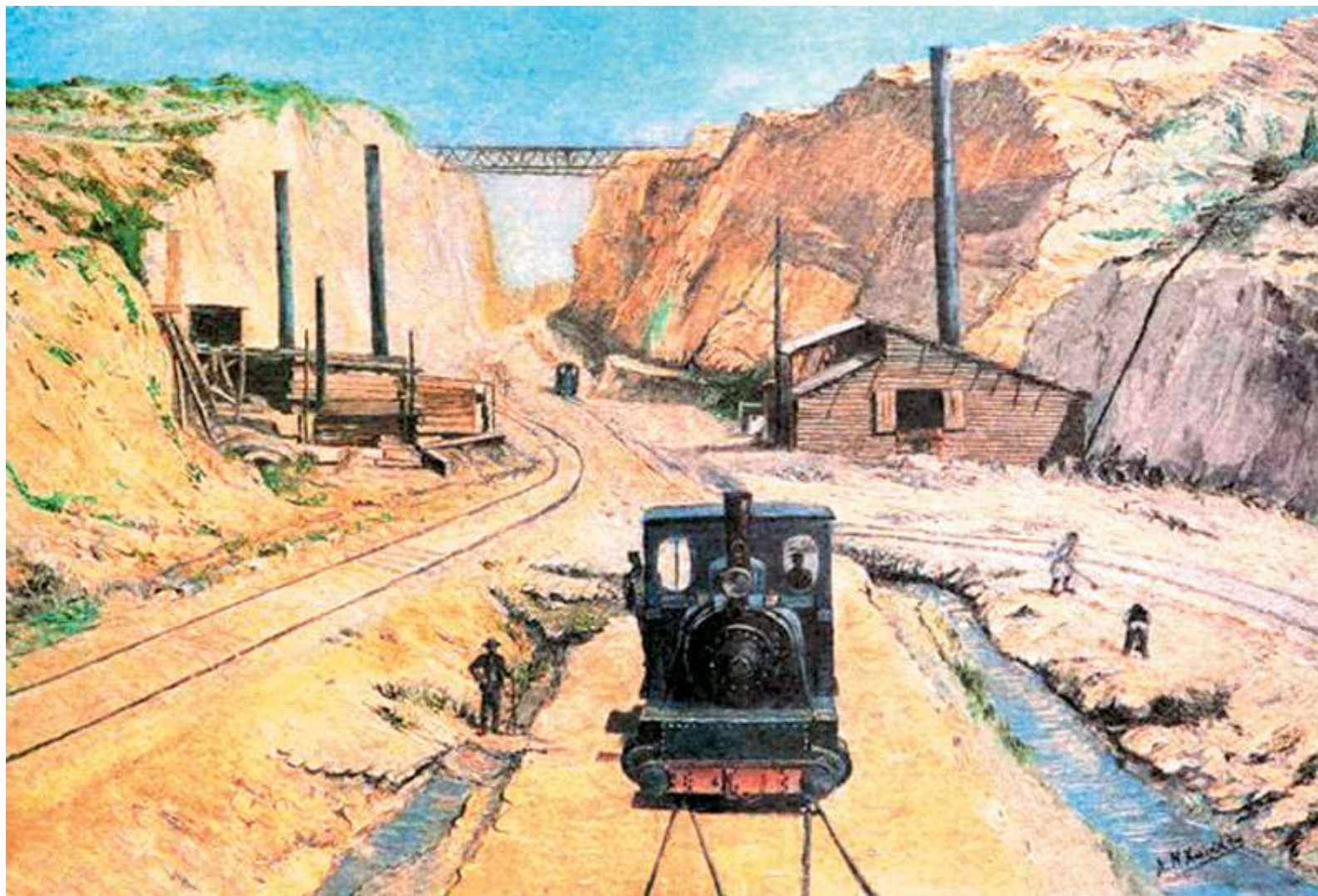
Ειρηνική συμβίωση με Οθωμανική
Αυτοκρατορία

ΌΜΩΣ, βαριά φορολογία και δάνεια
από τράπεζες εξωτερικού.

Προνόμια σε Έλληνες κεφαλαιούχους
εξωτερικού με σκοπό τις επενδύσεις

Διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου (1882-1893)

Τα εγκαίνια της διώρυγας της Κορίνθου (25 Ιουλ. 1893)

▲ Χάρτης της παλαιάς και νέας θαλάσσιας οδού

«Τότε, το 1882, άρχισε να διανοίγεται και η διώρυγα της Κορίνθου, που όταν εγκαινιάσθηκε το 1893 περιόρισε στο μισό την απόσταση από τον Πειραιά ως τις ιταλικές ακτές.»
Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Αθήνα 1977, τ. ΙΔ', σ. 52

Η διώρυγα σήμερα

Σιδηρόδρομος στην Ελλάδα

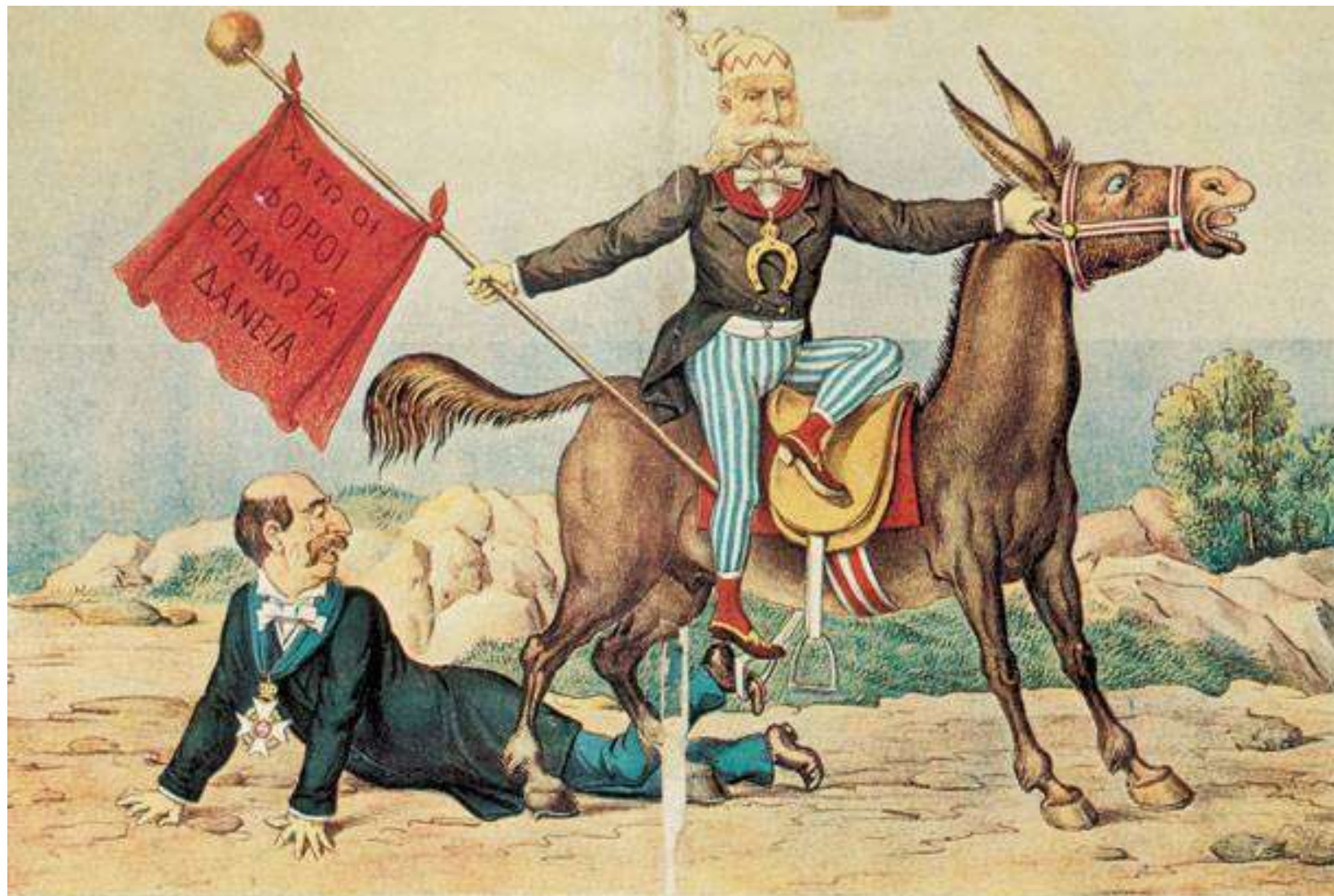

Δ. β. Θεόδωρος Δηλιγιάννης

Εθνικό Κόμμα

- Υποστήριζε χαμηλότερη φορολογία
 - Τόνιζε αρνητικές συνέπειες τρικουπιών μέτρων για μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα
 - Κατηγορούσε Τρικούπη για εύνοια προς οικονομικά ισχυρούς
 - Θεωρεί θεμιτή την εναλλαγή οπαδών εκάστοτε κυβέρνησης στις κρατικές θέσεις και γι' αυτό
- καταργεί νόμο Τρικούπη περί «προσόντων δημοσίων υπαλλήλων».

ΚΑΤΩ Ο ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ ΚΑΒΑΛΑ Ο ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ.

«Κάτω οι φόροι», Δηλιγιάννης

▲ Ψάξτε την έννοια «λαϊκισμός».

▲ Τρικούπης και Δηλιγιάννης αντιπαρατίθενται στη Βουλή

Ε. Οικονομική και εθνική κρίση «Δυστυχώς επτωχεύσαμεν»

Ελλάδα αδυνατεί να ανταποκριθεί στις οικονομικές υποχρεώσεις της.

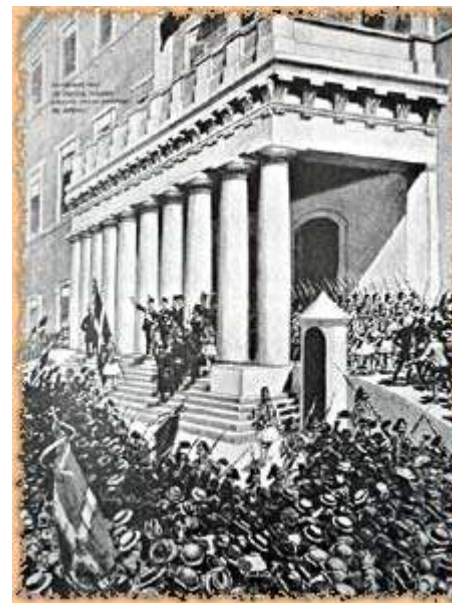
1893	1895		1896	1897
Χαρίλαος Τρικούπης κηρύσσει τη χώρα <u>υπό πτώχευση</u>	Εκλογές. Τρικούπης ούτε καν βουλευτής.	<u>Δηλιγιάννης: νέος πρωθυπουργός</u> , πλήθος προβλημάτων.	<u>Επανάσταση στην Κρήτη.</u>	Αποστολή στρατού στην Κρήτη (<u>Μεγάλη Ιδέα</u>).

ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ : ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΟΣ ΒΡΙΣΚΟΜΑΙ ΣΕ ΚΥΜΑΤΑ ΑΓΡΙΕΜΕΝΑ
ΚΙ' ΑΝ ΔΕΝ ΑΛΛΑΞΟΥΝ ΟΙ ΚΑΙΡΟΙ ΑΛΟΙΜΟΝΟΝ Σ' ΕΜΕΝΑ.

ΣΤ. Ελληνοτουρκικός πόλεμος το 1897

- Επίθεση εναντίον Οθωμανών στα νέα σύνορα από τη Θεσσαλία.
- Αριθμητική και ποιοτική υπεροχή Οθωμανών, κανένας στρατηγικός σχεδιασμός Ελλην. Στρατού.
- Αρχιστράτηγος ο διάδοχος θρόνου Κωνσταντίνος.
- ΉΤΤΑ.
- Οθωμανικός στρατός φτάνει μέχρι τη Λαμία.
- Σταματά μόνο μετά από διαβεβαίωση Δυνάμεων ότι θα λάβει τεράστια πολεμική αποζημίωση από Ελλάδα.
- Συνθήκη στην Κων/πολη.

▲ Ο πολεμικός πυρετός τις παραμονές του ελληνοτουρκικού πολέμου το 1897 φτάνει στο αποκορύφωμά του. Εικόνα από διαδήλωση που έγινε μπροστά στα βασιλικά ανάκτορα υπέρ της κήρυξης του πολέμου.
<http://www.ime.gr/chronos/12/gr/general/gallery/140.html>

► Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897: Η μάχη της Μελούνας σε λιθογραφία της εποχής. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Le Petit Journal* στις 2 Μαΐου 1897.

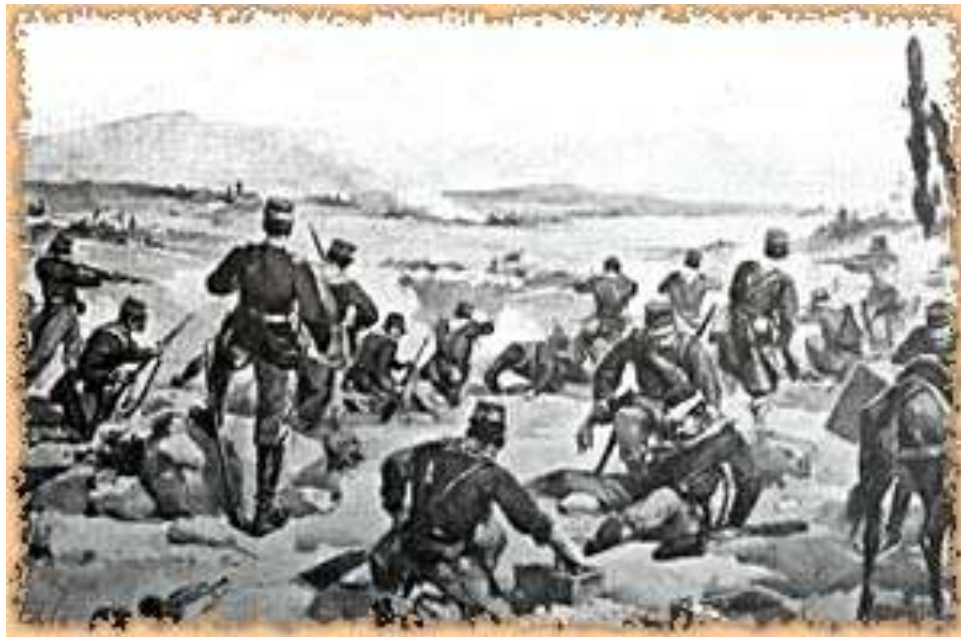
<http://www.ime.gr/chronos/12/gr/general/gallery/122.htm>

1

▲ Η Μάχη των Φαρσάλων (23 Απρ. 1897)

► Σκηνή από την υποχώρηση του ελληνικού στρατού στα 1897: Πρόσφυγες κατακλύζουν το σιδηροδρομικό σταθμό της Λάρισας. Rose, K., 1897: Με τους Έλληνες στη Θεσσαλία, Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα 1997. © Κούριερ Εκδοτική.
<http://www.ime.gr/chronos/12/gr/general/gallery/123.html>

◄ Εικόνα γαριβαλδίνων εθελοντών από τη μάχη του Δομοκού το 1897. Η συμμετοχή ξένων εθελοντών (κυρίως Ιταλών) κατά τη διάρκεια των ελληνικών εξεγέρσεων υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική.
Rose, K., 1897: Με τους Έλληνες στη Θεσσαλία, Κούριερ Εκδοτική, Αθήνα 1997. © Κούριερ Εκδοτική.

Η κατάσταση στην Ελλάδα μετά τη βαριά ήττα:

- Για να πληρώσει αποζημίωση πήρε νέο δάνειο.
- Δυνάμεις επέβαλαν στην Ελλάδα μια επιτροπή Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ), η οποία, για να διασφαλίσει ότι το χρέος θα αποπληρωθεί, ανέλαβε τη διαχείριση των κυριότερων ελληνικών δημοσίων εσόδων.

Λαϊκή δυσαρέσκεια εναντίον πολιτικών και ανακτόρων μεγαλώνει διαρκώς.

Βασιλιάς Γεώργιος εξακολουθεί να παρεμβαίνει αποφασιστικά στην εσωτερική και εξωτερική πολιτική.

Οι παρεμβάσεις αυτές του βασιλικού οίκου στην πολιτική ζωή και στη λειτουργία του στρατού οδήγησαν στην εκδήλωση του στρατιωτικού κινήματος το 1909 στο Γουδί (Ενότητα 27)

2. Το πολιτικό κλίμα στην Ελλάδα μετά την ήττα στον πόλεμο του 1897

Το ολιγαρχικόν καθεστώς θα εσαρώνετο από το πρώτον τυχόν πραξικόπημα. Τόση ήτο η εξωτερική ταπείνωσις και ο εσωτερικός εκπεσμός του τόπου. Ανατροπείς όμως δεν υπήρχον. Οι αστοί ευρίσκοντο εις το στάδιον της πολιτικής των διαμορφώσεως. Δεν ήσαν ακόμη τάξις αρχηγική. Οι αξιωματικοί, οι οποίοι ελάμβανον συνήθως την πρωτοβουλίαν των επαναστάσεων, εδοκίμαζον τας συνεπείας της ήττης. Έγιναν αντικείμενον αδίκου και γενικού χλευασμού.

Γ. Βεντήρης, *Η Ελλάς του 1910-1920*, Ίκαρος, Αθήνα 1970, τόμ. Α', σ. 31.

➤ Με βάση την πηγή 2 προσπαθήστε να παρουσιάσετε την πολιτική ατμόσφαιρα στην Ελλάδα μετά τον πόλεμο του 1897.

